

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

معرفی بادام‌های وحشی استان چهارمحال و بختیاری باهدف احیای مناطق جنگلی

۱۳۹۶

چرا بادام بکاریم؟

ناحیه ایرانی- تورانی به‌ویژه کوه‌ها و دشت‌های رشته‌کوه‌های زاگرس از نقاط اصلی تنوع سرده بادام در دنیا است. گونه‌های وحشی (خودرو) بادام از گونه‌های معمول و مهم کوه‌های زاگرس هستند. به‌طور معمول، پوشش گیاهی این کوه‌ها شامل گونه‌های مختلفی از بادام یا بلوط است که به‌صورت جامعه غالب یا گونه همراه در این ناحیه رویشی ظاهر می‌شوند. از این‌رو، بذره‌های این درختچه و درختان به‌راحتی و به‌سرعت در این ناحیه جوانه زده و رشد می‌کنند.

گونه‌های بادام نسبت به بلوط‌ها از نیاز آبی بسیار کمتری برخوردار هستند، بنابراین نسبت به بلوط‌ها در گستره وسیع‌تری در اطراف و یا نقاط باز و آفتاب‌گیر این جنگل‌ها گسترش یافته‌اند. درختچه‌های بادام به‌خوبی به اقلیم‌های مختلف، ارتفاعات گوناگون (۳۵۰۰-۱۰۰ متر از سطح دریا)، مقدار بارش‌های مختلف (۱۴۰۰-۲۰۰ میلی‌متر) و انواع بسترهای زمین‌شناسی (خاک‌های شور، غیرشور، آهکی، گچی، شنی، رس و بسترهای سنگی) سازگار شده‌اند. به این ترتیب، با توجه به اینکه تعدادی از این گیاهان از گونه‌های پیش‌آهنگ اکوسیستم‌ها هستند، از نخستین گیاهان چوبی هستند که به‌خوبی در مراتع و جنگل‌ها به‌ویژه بسترهای تخریب‌شده استقرار می‌یابند، بنابراین از گزینه‌های مطلوب برای احیای مراتع و جنگل‌ها هستند.

همچنین، بادام‌های مختلف وحشی در ایران بخش مهمی از درآمدهای غذایی، نیازهای دارویی و اقتصادی شامل صنایع دستی مختلف جامعه

محلی را تأمین می‌کنند. برخی گونه‌ها به‌عنوان پایه پیوندی بادام‌های اهلی استفاده می‌شوند. از میوه آنها به‌عنوان خشکبار استفاده می‌شود. شاخه‌های برخی از آنها در ساخت صنایع دستی کاربرد دارند. صمغ و میوه آنها در درمان بیماری‌های گوناگون به‌کار می‌رود.

نیاز آبی کم بادام‌ها، همیشه‌سبز بودن ساقه‌های برخی از آنها، متناسب بودن با اقلیم‌های مختلف، فرم‌های مختلف کوتاه و بلند آنها، داشتن گل‌های رنگارنگ (سفید، صورتی، ارغوانی)، مقاومت به

آفات و بیماری‌ها و درنهایت، هزینه‌های بسیار کم نگهداری آنها، باعث می‌شود تا گزینه‌های فوق‌العاده مناسبی نیز برای فضای سبز باشند.

کدام بادام‌ها در کدام مناطق؟

موقعیت جغرافیایی استان چهارمحال و بختیاری به شکلی است که محل رشد و گذر حداقل ۷ گونه از بادام‌های وحشی در ایران است.

در هر اقلیمی از استان، یک یا چند گونه از

بادام‌ها حضور دارند. به‌طور کلی، بادام‌های استان از نظر ریخت، گیاه‌شناسی و نیاز اکولوژیکی به چند دسته قابل تقسیم هستند:

✓ گونه‌هایی مانند *Prunus scoparia* و *P. arabica* سازگاری زیادی به تمام ویژگی‌های بالا دارند، بنابراین در بسیاری از عرصه‌های طبیعی حضور دارند و قابلیت کشت در محیط‌های تخریب‌شده و فضای سبز را دارند. این دو گونه از بادام حساسیت بسیار کمتری نسبت به تغییرات محیطی داشته و از این رو نسبت به آفات، بیماری و خشکیدگی ایمن‌تر هستند. هرچند این بادام‌ها نسبت به دماهای پایین و روزهای یخبندان طولانی‌مدت حساس هستند و خود به خود یا به صورت طبیعی در این مناطق حضور ندارند، اما تجارب گذشته و پایلوت‌های فعلی نشان می‌دهد که کشت آنها در چنین مناطقی نیز با موفقیت همراه بوده است. از این رو، این دو گونه در تمام عرصه جغرافیایی استان قابل کشت و ترویج هستند.

✓ گونه‌های *P. lycioides* و *P. eburnea* نیز به دلیل مقاومت به خشکی و دماهای گوناگون، مانند *P. scoparia* از گستره طبیعی وسیعی برخوردار هستند، اما معمولاً به ارتفاعات پایین‌تر از سطح دریا سازگارند.

✓ گونه‌هایی چون *P. argentea*، *P. elaeagnifolia* ، *P. haussknechtii* حساس‌تر هستند و در مناطقی گسترش یافته‌اند که رطوبت بیشتر، عمق خاک بیشتر و دما کمتر باشد. با وجود اینکه گونه‌هایی چون *P. elaeagnifolia* و *P. haussknechtii* مانند *P. scoparia* قابلیت ورود به مناطق تخریب‌شده مانند کریدورهای ایجادشده در جنگل‌های بلوط و کمک به حفظ خاک را دارند، اما این دسته از بادام‌ها به خشکسالی و افزایش دما حساس هستند. این گروه از بادام‌ها در مناطق مختلف از توانایی کشت برخوردار هستند، اما به دلایل ذکرشده توصیه می‌شود در نقاطی کشت شوند که پربارش بوده و دما کم باشد. تمام نقاط جنگلی استان اعم از جنگل‌های بلوط، بنه، بادام و اُرس‌زارها کاملاً مناسب برای کشت این گونه‌ها هستند. همچنین، این گونه‌ها در نقاط سردسیر و مرتفع استان مانند شهرستان‌های بن، سامان، کوهرنگ، فارسان، شهرکرد، بروجن و کیار به صورت طبیعی حضور دارند، بنابراین از قابلیت کشت نیز در چنین مناطقی برخوردارند و به طور موثر به گردافشانی بادام‌های کشت شده و در نتیجه پرمتر شدن آنها کمک خواهند کرد. بنابراین حفظ گونه‌های وحشی در اطراف باغات همواره توصیه می‌شود.

چگونه بادام بکاریم؟

بادام‌ها در دسته گونه‌های با بذر سنگین قرار می‌گیرند. از این‌رو، کشت و تکثیر آنها به آسانی انجام شده و کم‌هزینه است. روش کاشتی که برای آنها توصیه می‌شود و به‌خوبی نتیجه داده است، روش مستقیم کاشت بذر یا کپه‌کاری است. کافی است بذر این درختچه‌ها از رویشگاه‌های نزدیک جمع‌آوری شده و در فصل پاییز، همزمان با بارش‌های این فصل و پیش از شروع روزهای یخبندان کشت شوند.

نشر آموزش کشاورزی

عنوان: معرفی بادام‌های وحشی استان چهارمحال و بختیاری با هدف احیای مناطق جنگلی

ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسنده: امین زراعتکار

همکاران: مهدی پورهایمی، محمد متینی‌زاده، فاطمه عباسپور، فیروزه حاتمی

نظارت بر تنظیم چاپ و نشر: ویدا همتی، فتح‌اله بهرامی

طراحی و صفحه‌آرایی: سبا سادات کرمانی پوربقای

ناشر: نشر آموزش کشاورزی - دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲

مسئولیت درستی مطالب با نویسنده است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی ۶۵۱۱۳ به تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۳ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، طبقه ۱۲

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۱۹۶۶۸۱